

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра педагогічної та вікової психології

Професор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Івритюк С. В. С.В.Івритюк

Протокол № 2 від «16» жовтня 2019 р.

№4416102019

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОЛОГІЯ АБІЛІТАЦІЇ ТА ПАЛІАТИВНА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки бакалавра

спеціальності 053 Психологія

освітньо-професійна програма Психологія

Луцьк – 2019

Програма навчальної дисципліни «Психологія абілітації та паліативна психологія» підготовки бакалавра, галузі знань 05 соціальні та поведінкові науки, спеціальності Психологія, за освітньо-професійною програмою Психологія.

Розробник: Кордунова Н. О., доцент, кандидат психологічних наук, доцент.

Рецензент: Мельник А. П. доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 1 від 30.08. 2019 р.

Завідувач кафедри:

Гошовський Я. О.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету _____

протокол № 1 від 04. 09. 2019 р.

Голова науково-методичної комісії факультету _____

Іванашко О. Є.

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки Спеціальність 053 Психологія Освітньо-професійна програма Психологія Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів – 150 / 5		Рік навчання <u>3</u> _____
		Семестр <u>5</u> -ий _____
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції <u>14</u> _____ год.
		Практичні (семінарські) <u>14</u> _____ год. Лабораторні <u>16</u> _____ год. Індивідуальні <u>0</u> _____ год.
		Самостійна робота <u>88</u> _____ год. Консультації <u>18</u> _____ год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Одним із наслідків ускладнення соціальних, екологічних, економічних, політичних та інших ситуацій, процесу швидкої зміни суспільства є бурхливе зростання кількості та різноманітності порушень психофізичного розвитку зростаючої особистості.

Для того, щоб оцінювати рівень різноманітності захворювань, попередження виникнення незворотніх дефектів кожен фахівець має володіти необхідними знаннями про медико-психологічні й соціально-педагогічні компенсаторні механізми, які спрямовані на відновлення повноцінного соціального функціонування людини.

Метою курсу є підготовка студентів до практичної роботи з людьми з порушеннями психофізичного розвитку; формування вмінь планувати та здійснювати для них абілітаційні та реабілітаційні заходи.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

загальнопрофесійні компетенції:

- глибокі знання та розуміння сучасних уявлень про принципи державної політики у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, завдання, напрями, зміст, методи, засоби, форми корекційної допомоги особам з порушеннями психофізичного розвитку, про шляхи вирішення актуальних проблем корекційної освіти;

- глибокі знання та розуміння засад правової, фінансової, медичної, реабілітаційної, соціально-побутової, психолого-педагогічної підтримки осіб з порушеннями психофізичного розвитку, принципи комплексного підходу до вирішення їхніх проблем;

- здатність застосовувати сучасні освітні, реабілітаційні, інформаційні технології у роботі з особами, які мають порушення психофізичного розвитку в умовах закладів, служб, організацій, установ сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту;

- професійні цінності: практика згідно з принципами деонтології, пов'язаними з професійною діяльністю психолога; усвідомлення педагогічних, психологічних та соціальних наслідків у сфері професійної діяльності.

компетентності у сфері корекційно-психологічної діяльності:

- уміння проектувати індивідуальні маршрути розвитку, освіти, соціальної адаптації та інтеграції осіб з порушеннями психофізичного розвитку на основі результатів їхнього психолого-педагогічного вивчення;

- здатність до забезпечення міждисциплінарної взаємодії за умови вирішення актуальних корекційно-психологічних завдань.

компетентності у сфері діагностико-аналітичної і консультативної діяльності:

- здатність до психолого-педагогічного вивчення осіб з порушеннями психофізичного розвитку з метою виявлення особливостей їхнього розвитку, здійснення комплексного супроводу; прогнозування їхніх потреб у корекційно-педагогічних, спеціальних психологічних, медичних та соціальних послугах;

- уміння консультувати осіб з порушеннями психофізичного розвитку, батьків дітей з психофізичними порушеннями з питань організації і реалізації індивідуальних освітніх і реабілітаційних/реабілітаційних психолого-педагогічних програм, оптимізації соціально-середовищних умов життєдіяльності;

- ***компетентності у сфері організаційно-управлінської діяльності (лідерство, менеджмент та командна робота):***

- здатність працювати з окремими людьми та командами з метою сприяння високоякісному комплексному супроводу особистості з порушеннями психофізичного розвитку;

- здатність до організації корекційно-педагогічного процесу в освітніх установах, закладах охорони здоров'я і соціального захисту.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(заочна форма навчання)

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	у тому числі					
		Лек.	Практ. (Семін.)	Лаб.	Консульт.	Сам. роб.	Контр. роб.
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовний модуль 1. Сучасні підходи до розуміння поняття «абілітація»							
Тема 1. Поняття про абілітацію та реабілітацію.	13	1	1	1	2	8	-
Тема 2. Принципи комплексної реабілітації (абілітації) дітей з обмеженнями життєдіяльності.	13	1	1	1	2	8	-
Тема 3. Соціально-психологічні технології в роботі з інвалідами.	15	1	2	2	2	8	-
Тема 4. Робота психолога в системі корекційно-абілітаційної роботи з дітьми з обмеженнями життєдіяльності.	16	2	2	2	2	8	-
Тема 5. Організаційно-правове забезпечення заходів з абілітації дітей в Україні.	15	1	2	2	2	8	-
Разом за модулем 1	72	6	8	8	10	40	-
Змістовний модуль 2. Основи паліативної психології							
Тема 6. Теоретичні проблеми паліативної психології .	16	2	1	1	2	10	-
Тема 7. Теоретико-методологічні основи психології людини з	16	2	1	1	2	10	-

обмеженими можливостями.							
Тема 8. Соціально-психологічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.	16	1	2	2	1	10	-
Тема 9. Соціально-психологічна робота з людьми літнього та старого віку.	16	1	2	2	1	10	-
Тема 10. Соціокультурна реабілітація дітей та молоді з функціональними обмеженнями у сім'ї.	14	2		2	2	8	
Разом за модулем 2	78	8	6	8	8	48	-
Усього годин:	150	14	14	16	18	88	-

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

№ п/п	Тема	Кількість годин
	Змістовний модуль 1. Сучасні підходи до розуміння поняття «абілітація»	
1	Поняття про абілітацію та реабілітацію.	8
2	Основи психологічної реабілітації (абілітації) осіб з різними психофізичними порушеннями.	8
3	Особливості розвитку людини з різними психофізичними порушеннями.	8
4	Робота психолога в системі корекційно-абілітаційної роботи з дітьми з обмеженнями життєдіяльності.	8
5	Основи психологічної готовності вчителів до педагогічної діяльності з дітьми з психофізичними порушеннями.	8
Разом за модулем 1		40
	Змістовний модуль 2. Основи паліативної психології	
6	Теоретичні проблеми паліативної психології	10
7	Теоретико-методологічні основи психології людини з обмеженими можливостями.	10
8	Соціально-психологічна робота з дітьми та молоддю з функціональними обмеженнями.	10
9	Соціально-психологічна робота з людьми літнього та старого	10

	віку.	
10	Соціокультурна реабілітація дітей та молоді з функціональними обмеженнями у сім'ї.	8
Разом за модулем 2		48
	Усього годин:	88

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Індивідуальне науково-дослідне завдання передбачає ґрунтовне опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел та додаткової літератури з теми, яка обирається студентом.

Індивідуальні завдання студенти виконують на основі знань, умінь та навичок, здобутих під час лекцій, практичних, лабораторних занять та самостійної роботи, що охоплює зміст навчального курсу.

Враховуючи специфіку цього курсу, кожен студент має виконати такі індивідуальні завдання:

1. Скласти глосарій понять і термінів з курсу.
2. Підібрати методики для проведення досліджень.
3. Підготувати доповідь, реферат (10-15 друкованих сторінок).

Орієнтовна схема реферативного повідомлення:

1. Загальна характеристика досліджуваної проблеми.
2. Аналіз історії проблеми та ступінь її розробленості.
3. Основні питання, яким приділяють увагу дослідники.
4. Висновки та оцінка студентом досліджуваної проблеми за власними критеріями.
5. Список використаних джерел.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль (мах = 40 балів)							Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2			Модуль 3		
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2			Індз	МКР1	МКР2
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7			
5	5	5	5	7	7	6	30	30	100

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90-100	Відмінно	Зараховано
82-89	Дуже добре	
75-81	Добре	
67-74	Задовільно	
60-66	Достатньо	Незараховано (з можливістю повторного складання)
1-59	Незадовільно	

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

- 1.Абрамова Г. С. Возрастная психология: Учебник для студентов вузов / Г. С. Абрамова. – Изд. 2-е., исп. и доп. – М. : Академический проект, 2001. – 704 с.
- 2.Александрова М. Д. Особенности субъективности человека на поздних этапах онтогенеза / М. Д. Александрова // Развитие личности. – 2002. – № 3–4. – С. 101–125.
3. Альперович В. Д. Проблемы старения: демография, психология, социология / В. Д. Альперович. – М. : ООО «Издательство Астель», 2004. – 352 с.
- 4.Альперович В. Д. Старость. Социально-философский анализ / В. Д. Альперович. – Ростов н/Д. : Изд-во СКНЦ ВШ, 1998. – 104 с.
- 5.Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. – СПб. : Питер, 2001. – 288 с. – (Серия «Мастера психологии»).
- 6.Анциферова Л. И. Психология старости: особенности развития личности в период поздней взрослости / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 2001. – №3. – Т. 22. – С. 86–99.
- 7.Бочелюк В. Й. Психологія людини з обмеженими можливостями. Навч. посіб. /В. Й. Бочелюк, А. В. Турубарова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с.
- 8.Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – 3-тє вид. – К. : Каравела, 2012. – 344 с.
- 9.Вступ до абілітації та реабілітації дітей з обмеженнями життєдіяльності. Нвч.-метод. посіб. – К. : ГЕРБ, 2007. – 288 с.

10. Гамезо М. В. Возрастная психология: личность от молодости к старости: Учебн. пособ. / М. В. Гамезо, В. С. Герасимова, Г. Г. Горелова, Л. М. Орлова. – М. : Педагогическое общество России, Издательский Дом «Ноосфера», 1999. – 272 с.
11. Дзюба Т. М. Психологія дорослості з основами геронтопсихології: Навч. посіб. / Т. М. Дзюба, О. Г. Коваленко; за ред. В.Ф. Моргуна. – К.: Видавничий дім «Слово», 2013. – 264 с.
12. Козявкін В. І. Дитячі церебральні паралічі. Медико-психологічні проблеми / В. І. Козявкін. – Львів: Українські технології, 2005. – 234 с.
13. Кордунова Н. О. Психологія абілітації та паліативна психологія: методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 59 с.
14. Кордунова Н. О. Психологія абілітації та паліативна психологія: методичні рекомендації до самостійної роботи / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 47с.
15. Кордунова Н. О. Психологія абілітації та паліативна психологія: методичні рекомендації до індивідуальних завдань / Н. О. Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2019. – 44с.
16. Крайг Г. Психология развития / Г. Крайг. – СПб. : Изд. «Питер», 2001. – 992с. – (Серия «Мастера психологии»).
17. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості: [монографія] / В. М. Крайнюк. – К. : Ніка – Центр, 2007. – 432 с.
18. Краснова О. В. Социальная психология старости: Учеб. пособ. / О. В. Краснова, А. Г. Лидерс. – М. : «Академия», 2002. – 288 с.
19. Кулагина И. Ю. Возрастная психология: Полный жизненный цикл развития человека: Учеб. пособ. / И. Ю. Кулагина, В. Н. Кулюцкий. – М. : ТЦ «Сфера», 2001. – 464 с.
20. Кутішенко В. П. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навч. посіб. / В. П. Кутішенко, С. О. Ставицька. – К. : Каравела, 2009. – 448 с.
21. Кэрролл У. Пэрриш-Харра. Смерть и умирание: новый взгляд на проблему / Пэрриш-Харра У. Кэрролл. – М. : Институт Общегуманитарных исследований, 2003. – 224 с.
22. Лазарева Л. П. Геронтология: Курс лекций / Л. П. Лазарева. – Хабаровск : Изд-во ДВГУПС, 2002. – 167 с.

23. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии / А. Р. Лурия. – М. : Изд-во МГУ, 1973. – 374 с.
24. Максимова С. Г. Социально-психологические особенности личности позднего возраста / С. Г. Максимова. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 1998. – 99 с.
25. Максимова С. Г. Социально-психологические проблемы в геронтологии / С. Г. Максимова. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2001. – 223 с.
26. Мамайчук И. И. Помощь психолога ребенку с задержкой психического развития / И. И. Мамайчук. – СПб.: Речь, 2004. – 352 с.
27. Мамайчук И. И. Психологическая помощь детям с проблемами в развитии / И. И. Мамайчук. – СПб.: Речь, 2006. – 224 с.
28. Нижник Л. Допомога дітям з особливими потребами / Л. Нижник, О. Сагірова. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. – 120 с.
29. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – С. 404–444.
30. Паліативна та хоспісна допомога хворим на туберкульоз: навч. посіб. / Ю. І. Фещенко, В. М. Князевич та ін. – К.: ВСВ «Медицина», 2017. – 28 с.
31. Поливанова К. Н. Психология возрастных кризисов : Учеб. пособ. / К. Н. Поливанова. – М. : Академия, 2000. – 184 с.
32. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О. М. Степанов. – К. : «Академвидав», 2006. – 424 с.
33. Психология старости и старения : Хрестоматія / Сост. О. В. Краснова, А. Г. Лидерс. – М. : Издательский центр “Академия”, 2003. – С. 3–64.
34. Психология старости: Хрестоматія /Сост. Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом БАХРАХ-М, 2004. – 736 с.
35. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития / Под ред. А. А. Реана. – СПб. : «Прайм-ЕВРОЗНАК», 2005. – 416 с. (Серия «Психологическая энциклопедия»).
36. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учеб. пособ. / Д. Я. Райгородский. – Самара : Изд. Дом «БАХРАХ», 1998. – 672 с.
37. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. – 2-е вид. – К. : Академвидав, 2011. – С. 328–370.
38. Тарасюк В. С. Паліативно-хоспісна допомога: навч. посіб. / В. С. Тарасюк, Г. Б. Кучанська. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 328 с.
39. Фромм Э. Душа человека / Э. Фромм. – М. : Республика, 1992. – 430 с.

40. Холостова Е. И. Социальная геронтология / Е. И. Холостова, В. В. Егоров, А. В. Рубцов. – М. : Изд. Дом Дашков и К., 2004. – 295 с.
41. Хухлаева О. В. Психология развития: молодость, зрелость, старость : Учеб. пособ. / О. В. Хухлаева. – М. : Изд. Центр «Академия», 2006. – 208 с.
42. Хьелл Л. Теории личности (Основные положения, исследования и применения) / Л. Хьелл, Д. Зиглер. – СПб. : Питер Ком, 1999. – 608 с.
43. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. – Х. : Прапор, 2007. – 640 с.
44. Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности / Н. И. Шевандрин. – М. : Влада, 1999. – 512 с.
45. Щотка О. П. Вікова психологія дорослої людини / О. П. Щотка. – Ніжин: Ред.-вид. відділ НДПУ, 2001. – 194 с.
46. Эриксон Э. Восемь возрастов человека / Э. Эриксон // Детство и общество. – 2-е изд. / Пер. А. А. Алексеева. – СПб. : Речь, 2002. – С. 235–259.
47. Яцемирская Р. С. Социальная геронтология : Учеб. пособ. / Р. С. Яцемирская, И. Г. Беленькая. – М. : ВЛАДОС, 2003. – 224 с.

Додаткова:

1. Александрова М. Д. Социальная и психологическая геронтология / М. Д. Александрова. – Л. : ЛГУ, 1974. – С. 39–41.
2. Ананьев Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – М. : Наука, 1977. – С. 12–30.
3. Анциферова Л. И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга (Статья вторая: Вторая половина жизни человека. Этапы индивидуализации, проблемы призвания, судьбы, смысла жизни) / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 2. – С. 16–26.
4. Анциферова Л. И. Архетипическая теория развития личности Карла Густава Юнга (Статья первая: Особенности развития личности в первой половине жизни) // Психологический журнал. – 2000. – Т. 21. – № 3. – С. 10–19.
5. Анциферова Л. И. Мудрость и её появления в разных периодах жизни человека / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 2004. – № 3. – С. 17–24.
6. Анциферова Л. И. Психологические закономерности развития личности взрослого человека и проблема непрерывного образования / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 1980. – Т. 1. – № 2. – С. 52–60.

7. Билоусов С. А. Духовная зрелость и отношение к смерти / С. А. Билоусов // Психология старости. – Самара, 2004. – С. 695–718.
8. Бодалёв А. А. О характеристиках идентификации и идентичности на ступени взрослости / А. А. Бодалёв // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 93–98.
9. Виктор К. Старость в современном обществе: Руководство по социальной геронтологии / К. Виктор // Социальная геронтология: Современные исследования. – М. : ИНИОН РАН, 1994. – С. 41–57.
10. Гнездилов А. В. Психология и психотерапия потер / А. В. Гнездилов. – СПб. : Изд-во «Речь», 2002. – 162 с.
11. Давыдовский И. В. Старость и эволюция организмов / И. В. Давыдовский // Психология старости: хрестоматия / Сост. Д. Я. Райгородский. – Самара: Изд. Дом БАХРАХ-М, 2004. – С.179–200.
12. Карпиловская С. Я. Терминальный период в жизни человека (пространство смыслов и значений) / С. Я. Карпиловская // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – № 8. – С. 10–14.
13. Кордунова Н. О. Геронтопсихологія: матеріали для проведення психодіагностичного дослідження з людьми похилого віку. Методичні рекомендації до практичних та лабораторних занять / Наталія Олександрівна Кордунова. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 140 с.
14. Кордунова Н. О. Геронтопсихологія: методичні рекомендації до практичних занять / Наталія Олександрівна Кордунова. – Луцьк: ПП Іванюк В. П., 2015. – 59 с.
15. Краснова О. В. Виды и методы исследований в психологии старения / О. В. Краснова // Психология зрелости и старения. – 1999. – № 1. – С. 5–21.
16. Краснова О. В. Теоретические вопросы подготовки людей к выходу на пенсию / О. В. Краснова // Психология зрелости и старения. – 2000. – № 4. – С. 12–18.
17. Лихницкая И. И. Академик З. Г. Френкель и становление геронтологии в России / И. И. Лихницкая, Р. Ш. Бахтияров // Успехи геронтологии. – 1997. – № 1. – С.16–19.
18. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Междунар. гуманит. фонд «Знание», 1996. – С. 52–67.
19. Маслоу А. Дальние пределы человеческой психики / А. Маслоу. – М. : Образование, 1991. – С. 71–86.
20. Мингалиева М. Р. Фазы и проблемы развития взрослой личности / М. Р. Мингалиева // Психология зрелости и старения. – № 3 (23), 2003. – С. 26–31.

21. Нуркова В. В. Роль автобиографической памяти в структуре идентичности личности / В. В. Нуркова // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 77–87.
22. Ольман С. Презрение старости в дореволюционной России / С. Ольман // Психология зрелости и старения. – 1998. – № 3. – С. 77–81.
23. Пиняева С. Е. Личностное и профессиональное развитие в период зрелости / С. Е. Пиняева, Н. В. Андреев // Вопросы психологии. – 1998. – № 2. – С. 3–10.
24. Погребенский А. П. Смысл жизни и отношение к смерти / А. П. Погребенский // Психология с человеческим лицом: гуманистическая перспектива в постсоветской психологии / Под ред. Д. А. Леонтьева, В. Г. Щур. – М. : Смысл, 1997. – С. 177–200.
25. Почебут А. Г. Психологические аспекты индивидуальной карьеры / А. Г. Почебут, В. А. Чикер // Психология работы с людьми. – СПб. : Питер, 2001. – С. 439–449.
26. Психология. Учебник / Под ред. А. А. Крылова. – М. : Проспект, 1998. – 584 с.
27. Психология зрелости: Хрестоматия / Сост. Д. Я. Райгородский. – Самара: Изд. Дом БАХРАХ-М, 2003. – 768 с.
28. Роменец В. А. Жизнь и смерть в научном и религиозном истолковании / В. А. Роменец. – К. : Здоровье, 1989. – 192 с.
29. Татищева А. И. Концепция организации психологической помощи одиноким пожилым людям в структуре Министерства труда и социального развития / А. И. Татищева // Психология зрелости и старения. – 1998. – № 4. – С. 75–87.
30. Торнстон Л. Геронтология в динамическом обществе / Л. Торнстон // Социальная геронтология: Современные исследования. – М. : ИНИОН РАН, 1994. – С. 58–68.
31. Френкель З. Г. Удлинение жизни и деятельная старость / З. Г. Френкель. – М. : Изд-во академии медицинских наук СРСР, 1949. – 394 с.
32. Харевен Т. К. Последний этап: Исторические аспекты зрелости и старости / Т. К. Харевен // Социальная геронтология: Современные исследования. – М. : ИНИОН РАН, 1994. – С. 104–111.
33. Шай К. Уорнер Интеллектуальное развитие взрослых / К. Уорнер Шай // Психологический журнал. – 1998. – Т. 19. – № 6. – С. 28–35.
34. Шай К. Уорнер Интеллектуальное развитие взрослых / К. Уорнер Шай // Психология старости. – Самара: БАХРАХ-М, 2004. – С. 372–388.
35. Шендрик И. Г. Кризис идентичности и образование в период взрослости / И. Г. Шендрик // Мир психологии. – 2004. – № 2. – С. 98–106.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

1. Психологічна, педагогічна та соціальна абілітація і реабілітація дітей з порушеннями розвитку.
2. Основні принципи абілітації.
3. Складові й етапи процесу соціальної реабілітації.
4. Індивідуальний план абілітації дитини з порушенням розвитку.
5. Здійснення процесу абілітації дітей з порушенням розвитку у реабілітаційних установах та навчальних закладах.
6. Умови успішності соціальної реабілітації.
7. Завдання системи раннього втручання. Фахівці команди раннього втручання.
8. Функції корекційного психолога у команді раннього втручання.
9. Методи ранньої діагностики розвитку дитини.
10. Програми раннього розвитку. Встановлення контакту з дитиною раннього віку.
11. Діти з особливими комунікативними потребами. Альтернативна комунікація.
12. Сутність реабілітації дитини засобами освіти.
13. Поняття «освіта» у корекційній психології. Заклади й установи, що надають освітні послуги дітям з порушенням розвитку.
14. Правила, яких необхідно дотримуватися при організації занять з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Методи навчання дітей з порушенням розвитку.
15. Вимоги до корекційно-розвивального середовища.
16. Вимоги до мовленнєвого режиму.
17. Основні правила створення позитивного емоційного фону реабілітаційних заходів.
18. Реабілітаційний ефект праці.
19. Соціально-психологічні проблеми сімей, які виховують дітей з інвалідністю. Реабілітаційна культура та реабілітаційна активність батьків.

20. Просвітницько-педагогічна робота серед батьків.
21. Форми групової та індивідуальної роботи з батьками.
22. Охарактеризувати схему успішної абілітації і реабілітації в залежності від глибини мовленнєвого порушення.
23. Успішна абілітація та реабілітація дитини з мовленнєвими порушеннями.
24. Розкрити завдання раннього втручання.
25. Дати характеристику функцій корекційного психолога в команді раннього втручання.
26. Розкрити сутність та результативність методів ранньої діагностики розвитку дитини.
27. Прийоми встановлення контакту з дитиною раннього віку.
28. Охарактеризувати види альтернативної комунікації.
29. Розкрити особливості реабілітації дитини засобами освіти.
30. Навести приклади ефективного корекційно-розвиткового середовища.
31. Охарактеризувати риси позитивного емоційного фону реабілітації дитини.
32. Максимальна та нормальна тривалість життя людини з обмеженими можливостями.
33. Вплив стану здоров'я, хвороб та харчування на психофізіологічний розвиток людини. З обмеженими можливостями.
34. Соціально-психологічні чинники депресії хворої людини.
35. Специфічні зміни емоційної сфери осіб з вадами розвику.
36. Фактори виникнення позитивних/негативних емоцій у період захворювання.
37. Типи емоційного пристосування людини до обмеження життєдіяльності.
38. Мотиваційні зміни на окремих періодах життя людини.
39. Фактори розвитку мотиваційної сфери осіб з вадами розвику.
40. Мотиваційні дефекти в осіб з вадами розвику.
41. Особливості самооцінки людини з вадами розвику.
42. Особистісні взаємини осіб з вадами розвику.
43. Внутрішні конфлікти осіб з вадами розвику.
44. Зміна соціального статусу людини в період захворювання.
45. Значення сім'ї для людини з вадами розвику.

46. Сімейні стосунки людини з вадами розвитку.
47. Проблеми спілкування людини з обмеженими можливостями.
48. Психологічна та соціальна підтримка людей з обмеженими можливостями.
49. Загальна характеристика соціальної ситуації розвитку особистості з обмеженнями життєдіяльності.
50. Причини звуження міжособистісних контактів у період захворювання.
51. Проблема самотності людини з обмеженими можливостями.
52. Причини виникнення суїцидів у людей з обмеженими можливостями.
53. Роль сімейних контактів в житті людини з обмеженими можливостями.
54. Механізми адаптації й компенсації особистості в період захворювання.
55. Способи психологічного захисту хворої людини.
56. Вплив економічного стану на ступінь задоволеності життям людини з обмеженими можливостями.
57. Гендерні аспекти якості життя у осіб з обмеженнями життєдіяльності.
58. Проблеми догляду за хворою людиною в сім'ї.
59. Психологічна та медико-соціальна допомога людям з обмеженими можливостями.
60. Психологічна допомога людям з обмеженими можливостями в лікарнях, хоспісах, будинках пристарілих та вдома.